

Navodila za presojo barvnih znakov cikastega goveda

Banova uredba štev. 197 iz leta 1935

Prof.dr. Andrej Šalehar, zaslužni profesor,
Metka Žan Lotrič, univ.dipl.inž.zoot.,
mag. Marko Čepon
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta,
Oddelek za zootehniko

Cikasto govedo je edina slovenska avtohtona pasma govedi. Zlasti v starejših literarnih virih se za cikasto govedo pogosto uporabljajo tudi druga imena: bohinjsko govedo, gorenjsko pincgavsko govedo, gorenjsko rdečecikasto govedo in druga. Imena se nanašajo na izvor oz. na obarvanost živali.

Pri ocenjevanju in razvrščanju živali pasme cikasto govedo ocenjujemo tudi izraženost bele hrbtnih lisev in stegenskih/golenskih pasov ter pigmentacijo dlake oz. barvo kože. Izraženost lastnosti se ocenjuje od 1 do 9. Manjša vrednost pomeni močnejšo izrazitost hrbtnih lisev in stegenskih/golenskih pasov oz. temnejšo pigmentacijo kože. To je v skladu z Rejskim programom za cikasto govedo (Žan Lotrič in sod., 2004), kjer je zunanjost živali te pasme opisana takole: »Živali cikaste pasme so lahko enobarvne rdeče ali pa rdeče barve z značilno belo liso. Bela lisa se začne na vihru, gre preko hrbita do repa, se nadaljuje na repu, nato po stegnih v oblikah pasov, trebuhi in prsnem košu ter se nadaljuje čez goleni. Pri nekaterih živalih so stegna in goleni brez belih pasov.«

Obstajajo različna mnenja o tem, kaj sta »pravilna« razporeditev in izrazitost posameznih barvnih znakov pri cikastemu govedu. Nekateri menijo, da mora biti celotno telo živali večinoma enobarvno rdeče in je bele barve le za vzorec, spet drugi zagovarjajo večji obseg in podarjenost bele lise oz. pasov...

Raziskave zgodovinskih virov o slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasmah so odkrile nekatere vire, ki so lahko v dobro strokovno pomoč pri razreševanju omenjenih razhajanj. Dober vir predstavlja banova uredba, objavljena 6. aprila 1935 v službenem listu kraljevske banske uprave dravske banovine, z naslovom NAVODILA ZA PRESOJO BARVNIH ZNAKOV CIKASTEGA GOVEDA.

V rejskem dokumentu »BARVNI ZNAKI GORENJSKEGA CIKASTEGA GOVEDA«, ki ga navaja Šalehar (2009), so zapisana navodila, ki jih je uporabljala Zveza selekcijskih organizacij za gorenjsko cikasto govedo v Ljubljani in jih je po »Navodilu za presojo pincgavskega goveda«, avtorja ing. Flucherja, sestavil Josip Sustič, tajnik Gorenjske selekcijskih zvez. Leto nastanka tega dokumenta ni znano.

Fotografija skupine cikastih goved pred drugo svetovno vojno

Slikal Foto atelje Avg. Blaznik Škofja Loka. Kupljeno na boljšem sejmu 22.7.2007. (last prof.dr. Andreja Šaleharja)

Pravilna platenja v galeriji.

KRALJEVINA

JUGOSLAVIJA

SLUŽBENI LIST

KRALJEVSKE BANSKE UPRAVE DRAVSKE BANOVINE

28. kos.

V LJUBLJANI, dne 6. aprila 1935.

Letnik VI.

Naslovница uradnega lista

V nadaljevanju predstavljamo
banovo uredbo štev. 197
iz leta 1935 v celoti:

Banove uredbe.

197.

III. No. 7776/2 ex 1934.

Navodila za presojo barvnih znakov cikastega goveda.

Pravilni barvni znaki:

Temeljna barva je rumenordeča do temnordečerjava, največkrat kostanjevorjava. Na tej podlagi ima žival na hrbitu širši ali ožji podolžni beli pas, ki se podaljšuje čez medenico, rep, vime in trebuh naprej do podbradka. Dostikrat objema ta boli pas tudi stegna z ozkim obročkom.

Smrček, jezik in vse vidne sluznice so svetlordeče (rožnate, svetlosušenorjavne) barve. Rogovi so na korenju belkastoruneni, v gornji tretjini rijavkasti, a na koncih svetlejši. Parklji so temno barve.

Dovoljene barvne razlike (tedaj ne napake) so:

Beli pasovi na stegnih manjkajo deloma ali popolnoma; v belem polju na hrbitu, repu, ob danki ali na trebuhu se pojavljajo rijave lise; temeljna rijava barva obeh strani trupa se združuje in prekinja belo hrbitno progom.

Svetlejši ali temnejši odtenki temeljne barve, n. pr. na glavi; nekoliko svetlejše uoge, zlasti okoli biclja in piščali; temnejša barva pri bikih; nadalje nekoliko temnejše male lise na rijavem polju.

Napake, ki pa še ne izključujejo živali, so:

Preširok beli hrbitni in trebušni pas, ki prikazuje s strani pri bikih eno tretjino, pri kravah pa dve tretjini ali več bele barve.

Pri kravah: bele lise ob straneh in na podbradku; očke bele proge, ki se podaljšujejo od belih obročev na stegnu dolni do biclja; bele lise v biclju.

Tehen šopek v ublijih in temno do črno obrobljen gobec. Sivomodro barvilo v sluznici smrčka. Nepravilna barva rogov.

Bistvene napake, ki žival izključujejo:

Črna ali presvetla, n. pr. žemljasta ali rumenkasta barva; znatna pomešanost rijave temeljne barve z belo dlako; beli znaki na glavi; bele okončine.

Pri bikih: prevladujoča bela barva; bele lise v biclju, brezbarvni rogorvi, popolnoma modrosiv smrček.

Splošna navodila:

Barva in razdelitev barv naj se presoja s stališča, da je tem bolje, čim bolj prevladuje rijava temeljna barva nad belo, in to tudi tedaj, če se pojavljajo na belem polju rijave lise ali če je bela hrbitna proga prekinjena.

Premično razširjenje bele barve nakazuje oslabljeno konstitucijo in se rado podedejuje. Pri bikih je v tem pogledu strože soditi kakor pri kravah.

Nekdanja prevelika strogost ni v skladu z modernimi rejskimi načeli za odberno živali po oblikah in hasnovitosti niti z novejšimi izsledki o barvi domačih živali. Edino bela (ožja ali širša) hrbitna in trebušna proga se mora zahtevati, ker je to zunanjji znak pasemske prispadnosti.

Kraljevska banska uprava Dravske banovine v Ljubljani,
dne 22. marca 1935.

Ponovimo splošna navodila iz banove uredbe:

Barva in razdelitev barv naj se presojata s stališča, da je tem bolje, čim bolj prevladuje temeljna rjava barva nad belo, in to tudi takrat, ko se pojavljajo na belem polju rjave lise ali ko je bela hrbtna proga prekinjena.

Premočno razširjanje bele barve nakazuje oslabljeno konstitucijo in se rado podeduje. Pri ocenjevanju bikov bodimo strožji kot pri ocenjevanju krav.

Nekdanja prevelika strogost ni v skladu niti s sodobnimi rejskimi načeli za odbiro živali po obliki in hasnovitosti* niti z novejšimi izsledki o barvi domačih živali. Edino bela (ožja ali širša) hrbtna in trebušna proga sta obvezni, ker je to zunanji znak pasemske pripadnosti.

***hasnovitost:** koristnost

Zaključna misel:

Predstavljena navodila nedvomno nakazujejo, da so imeli rejci cikastega goveda in tudi takratna oblast pred drugo svetovno vojno jasno izoblikovano zootehniško izhodišče, kakšne živali želijo imeti. Njihovo poznavanje pasme je potrebno prenesti in uporabiti v sedanjem rejskem delu.

Viri:

Barvni znaki gorenjskega cikastega goveda. Tipkopis, leta 19??, 1. stran.

Navodila za presojo barvnih znakov cikastega goveda. VI(1935)28. Službeni list kraljevske banske uprave dravske banovine, str. 212 – 213.

[“<http://www.sistory.si/publikacije/pdf/uradnilisti/1935.pdf>”](http://www.sistory.si/publikacije/pdf/uradnilisti/1935.pdf)

Šalehar, Andrej. Zgodovinski viri o slovenskih avtohtonih in tradicionalnih pasmah do leta 1945. Ljubljana 14. 05. 2009, 101. stran.

[“\[http://www.dlib.si/documents/knjige/bibliografije/pdf/URN_NBN_SI_doc-ZTF15AIY.pdf\]\(http://www.dlib.si/documents/knjige/bibliografije/pdf/URN_NBN_SI_doc-ZTF15AIY.pdf\)”](http://www.dlib.si/documents/knjige/bibliografije/pdf/URN_NBN_SI_doc-ZTF15AIY.pdf)

Žan Lotrič M., Čepon M., Kompan D. 2004. Rejski program za cikasto govedo. Domžale, Univerza v Ljubljani Biotehniška fakulteta Oddelek za zootehniko: 92. stran.